

עם ספרות ישראלית חילונית — והמדובר לא רק בבו של דורנו.

לעומת זאת, היא מסתדרת יפה עם סוגיית "השקפתו של י"ל פרץ על היהדות הדתית", היא מסתדרת מצויין עם נושאים כמו "השירה הארמית בארץ ישראל" או "מימוש והמחזה של אידיומטיקה יידיש בשירי ביאליק", או "הסיפור המיקראי במסורת הפיוט של יהודי צפון אפריקה" (המס האופנתי ברוח הזמן). בליט ברירה היא מסוגלת אפילו לעכל את "מצבו של האדם האירופאי המודרני בספירי גנסי" ואת "ההיקות בין השירה העברית בטולדו במאה ה"ג ובין השירה הערבית בת הזמן". אבל ספרות ארצי-שראלית? — מי שמע, מי ראה?

ובאמת, מה לנו משה סמילנסקי, דויד שמעוני, ברנר המאוחר והראובני, אלישבע ורחל ובת מרים, קרני וטמקין, שמי, שמאלי ועבר הדני, אלטרמן ואורלנדר, דור הפלמ"ח ועמוס עוז, עמיחי ודויד אבידן, כשיש לנו נושאים מפתח ספרותי כגון "פיתגמס רבלישוניים בפי יהודי מיוחד אירופה" או שאלה אקדמית בוערת כקווי מיתאר ללכסיקון תימטולוגי לספרות עם ישראל?

הנושאים היחידים שחמקו איכשהו מן המספריים עוסקים — כמוכזב! וכי יכול היה להיות אחרת? — בשואה, בעגנון ובהזן. כאן יכול המתעניין לשמוע את ד"ר חנה יעוויקסט מדברת — בין השאר — על איתמר יעוויקסט, או את הרצאה המאהיאלף על ספר המעשים של עגנון. שלונסקי זכה להיכנס נכוח מילחמת השפות זיכרונה לברכה («אברהם שלונסקי ומלחמת השפות») ומדרכי טביב כנראה על שום — מילחמת העדות. כל אחד ומילחמתו הקטנה או הגדולה.

וכיצד מספקים עליהתאנה לכסות על ערותה?

הנושאים היחידים שחמקו איכשהו מן המספריים עוסקים — כמוכזב! וכי יכול היה להיות אחרת? — בשואה, בעגנון ובהזן. כאן יכול המתעניין לשמוע את ד"ר חנה יעוויקסט מדברת — בין השאר — על איתמר יעוויקסט, או את הרצאה המאהיאלף על ספר המעשים של עגנון. שלונסקי זכה להיכנס נכוח מילחמת השפות זיכרונה לברכה («אברהם שלונסקי ומלחמת השפות») ומדרכי טביב כנראה על שום — מילחמת העדות. כל אחד ומילחמתו הקטנה או הגדולה.

ככל זאת נשאלת השאלה: מה למצבו של האדם האירופי המודרני בספירי גנסי, לתנודות בעיצוב הלשוני של טביב" ל.הומור, קומיות ואירוניה בטוביה החולב לשלום עליכם? ולנושא הספרות הרבלישונית של עם ישראל? אלא אם כן נאמר שבנושא כזה אפשר להכניס הכל. ואם כן — מדוע לא גם האפלה? בתור קינוח סעודה נערך בתום הכינוס מיפגש סופרים. המשתתפים: ראובן ברייסקי, יעקב כטר, איתמר יעוויקסט, יצחק מרס, ריצ'ארד שרווין. האם צריך למנות עוד שמות?

כל המוסיף גורע. **ר' בריח**

במונולוג שלו שפירסם בעיתון חדשות, מחלק לעצמו שרהאוצר לשעבר, יצחק מודעי, מחמאות קשות על הישגיו בתפקידו הקודם. כתנא דמסייעא הוא מביא מה שכתב עליו עיתון קנדי. אני מצטט: ".... ליבי נשאר עדיין באוצר. קיבלתי קטע מעיתון קנדי, שם משווים את הפלא הכלכלי כאן לפלא שהתחולל בגרמניה אחרי המילחמה. בתקופה שבה שאכז היה שרהאוצר.

עיתון אמריקאי כינה את מה שקרה כאן הניזר "דיל".

נניח לרוזבלט ול"נירדיל" (התוכנית לשיקום המזרחי שלו. אבל שאכז כמפות לשריאוצר במדינת ישראל? שהרי אותו אישיכספים ופוליטיקאי גרמני לא כיהן בתפקיד זה "אחרי המילחמה". ד"ר היאלמאר שאכט, מי שהיה נגיד הבנק הגרמני משנת 1923 ואיקר היה שר כלכלה של הרייך רק בין השנים 1933-1937, כלומר, לאחר עליית היטלר לשלטון. רחוק מאוד מהיותו איפוא מחוללו של "פלא כלכלי" אחר-מלחמתי, היה שאכט האיש שהכין את הכלכלה הנאצית למילחמת העולם השנייה. על כך גם הועמד לדין במישפט פושעי-המילחמה הנאציים בנירנברג (הוא זוכה משום שפרש מתפקידו בעוד-מועד). ועתה, אחת מן השתיים, או שמודעי זה שלטנו הוא בור בהיסטוריה מודרנית (ועל כן חסר את 90 אחוז הכישורים לתפקיד שרהחוק, בהם התהלל). או שכמה מעמיתיו-לדרדר-ולרעיון, וכמי שממיר לא אין לו סימפטיה יחירה למוסדות הדמוקרטיים (ראה פרשת היועץ המישפטי, אין שר המישפטים שלנו מוצא כל פסול בהתגררות בהשוואתו לשרהכלכלה הנאצית).

מה נאמר ומה נדבר: אין פלא איש כזה צמח לנו מתעשיית הבשמים רווקא. ולמי שאינו זוכר: מחוללו של מה שכונה בשם "הנס הכלכלי" הגרמני בתקופה שאחרי מלחמת העולם השנייה (באדיבותה של תוכנית מרשאל

קלארק גייבל וגואן קרופורד בכיכר מגן-דויד

האמריקאית) היה לודוויג ארהארד, מי שהיה לאחרי-מכן (1963) לקאנצלר של הרפובליקה הפדרלית, בעקבות מות אדנאואר. ויצחק מודעי שלנו, להבדיל, הגיע לכס המיניסטר שלו מהנהלת מיפעל התמרוקים רבולן.

ר' שאכט

הזדככות אפילה

טיבעם של גרפומאנים שהם מסוככים זה על זה. שהרי הכובע הנובע על ראש האחר עשוי היה, באותה מידה של הצדקה, לבעור גם על ראש רעהו. לפיכך לא התפלגנו שמנחם בן — פוחלץ יומרני במיוחד בגרדרובה של הימין הפטריוטי שלנו — חש לערותו של אהרון («הפאשיסט שבתוכנו») שכתאי לעת צרה.

וכה הוא בן, נושא כבדו בדבר: "והוא שאלי התכוון אהרון שכתאי, כשקרא (במאמר על יונה וולך) לגלות את הפאשיסט שבתוכנו. שהוא האוצר היחיד שיש לנו... ברברים אלה הכוונה איננה לטפח את הפאשיסט שבנו" כדי להגדילו ולממשו, אלא לגלות אותו כדי להיפטר ממנו. האוצר האמיתי היחיד שלנו" — כלומר, האלמנט היחיד שבתוכנו היכול להעשיר אותנו ולשפר אותנו — היא רווקא האפילה שבנו, שרק אם נגלה אותה, נוכל להשתחרר ממנה — ובכך להזדכך.

עד כאן הכל מוכן? שחור הוא לא שחור, חלילה, כי אם לבן, ובעצם גם לא לגמרי לבן, כי הלבן לא לבן אלא קצת קודר, אפל; והשחור — עיקר הבריאות.

היעדר שגעוניות. והרי לכאורה מוזכרים בשיריה מעשים שגעוניים לא מעטים.

אכל לא מספיק, כנראה. תלונה יסודית באמת.

ר' אופל

תרבות

מוספים סיפוריים

שוב ושוב נחשף תיסקולם של יוצרים כינוניים, המניחים כי הפיצוי למעשה-היצירה הוא בהכרה החיצונית, וכי הגמול לעמל מייגע זה מצוי ברכישת מעמד, כבוד וחשיבות, לעומת אלה שהסיפוק הטהור טמון בשבילם במעגל היצירה עצמו, ומשם, בדרך להשגת אחרות-הניגודים הנפשית, נובע (אם בכלל) השיכוך לסבל הקיומי ומתאפשרת פריקת מצוקות כלשהי. רק אלה הנושאים פגם במנגנון-היצירה אינם מודעים לאוראנים היקר המופק ממעגל זה ומניחים את יבנם על תענועי הפירסום ועל התהילה.

ברשימה נאיבית, הסובלת מארגומנטים פרימטיביים, תחת השם: "ההילה במסגרת הזמן" (מעריב), עוסק אריה סיון בהיבטים השונים של מעמד הסופר בחייו ובהערכה אליו בדרות הבאים, משל מדובר בתכלית העליונה ובשאיפת המוסרית של הסיפור. וכדי "לצאת ידי חובת הדגמה", כלשונו, הוא מביא את דוגמת סטנרל, המספר הצרפתי הגדול, אשר היה כמעט אלמוני בחייו, ואשר את מקומו בסיפורת העולם וכה לתפוס אחרי מותו. רק עיוור לא יבחין בפוילה של סיון עצמו אל נחמת-בינוניים זו, המספקת דלק ליוצרים רבים מן השורה השלישית והרביעית; לאלה המקווים בעיקמיה-הלב כי גאונותם תיחשף לעיני-כל בדרות הבאים. וכמי שאמשים את הצלף ברמת ריכוז גבוהה מדי וכי

ג'ון ברימור וגרטה גארבו בתחנה המרכזית

בראיה חדה מדי (והרי כלעדיה לא תיתכן כלל קליעה למטרה) הוא מצביע על אישיותם החזקה ועל הכאריזמטיות של סופרים כעלי עוצמה הזוכים להערכה בחייהם, ומוצא זווית-האשמה מקורית באומרו כי: "תכונות כמו אישיות חזקה, כאריזמטיות או, להבדיל (?), מרפקים חזקים ולשון חלקלקה — מזכות את בעליהן ביתר תשומת-לב מצד הציבור, ותשומת-לב זו מיתר-גמת, לפחות בחלקה, מהתעניינות מוגברת ביציאות רותיות, לאחר שהם מסתלקים לעולם שכולו טוב ואישיותם אינה, עוברת' עוד — עשוי השיפוט הסיפורית להתנפות מן הסיגים הללו ולהפוך לשיפוט לגופן של 'יצירותיהם'. אכן ניתוח מעמיק ודיבריה-גות של אישיותו. אומנם בשיריו ובמאמריו של אריה סיון אין נחשפת "אישיות חזקה" כזאת, אותו שלט-רחוק שלילי העלול לסמא את עיני המבקרים ולעקם את, מזלגות השיפוט" באמצעות פארפסיכולוגיה כאריזמאטי, טית, ולפיכך מותר להאמין, כי סדיכליה-הערכה לה זוכה אריה סיון בסיפורת העברית נשענת על נתוני-אמת מופקת מפוטנציאל-כישוריות מסייגים אשר ממש ונחקר עד תום. על כן נותרת רק שאלה אחת בלתי-פתורה: על מה מבוססת ציפיותו לתהילה, אשר תונח על און החלון באמצעות אותה חסידה הקרויה בפיו "מסגרת הזמן"?

באותו מוסף מעריב מתקיים ראיון עם עורך מאזניים חיים פסח, שהוא גם ממנה על מדור השירה בעם עובד, הוצאה אשר רק עתה, בימי ישיבתה, גילתה את השירה העברית (תוך שהיא מועדה לפרס-עודף-כלכלי זה תקציב מיוחד) והחליטה להצטייר אף היא בעליית-האנה סיפורי תיים משלה. "ההפכה בהוצאת עם עובד: מדור השירה החדש יוצא לדרך", מכריז המראיין, יהודה חן, בראשית דבריו. ואולם, כאשר נכללים במדור זה 80% של משוררים ידועים ורק 20% חדשים, כפי שמתגלה בהמשך, מן הראוי לדייק ולומר כי

המהפכה מתקיימת במנטאליות של הוצאה, במישור ההכרעה האדמיניסטרטיבית-מיסחרית ולא במישור הסיפורי. עם זאת יש לקוות כי בעתיד ישתנה המינון הנכונה. רק אז מותר יהיה להשתמש במונח "ההפכה" במשמעות הנרמזת בלי לעורר גיחוך.

כשיושב מולך מאיין שאינו חריף במיוחד, דומה כי על נקלה תעבור את השיחה בלא כשלי לשון ובלא להותיר אחרך התבטאויות אמלולות. אך לעיתים רמת השאלות קובעת בעקיפין את רמת התשובות ואת אופי הראיון כולו. ובכל זאת מתגלה חיים פסח, במיקרה זה, כמראיין זהיר ומחושב, המגן על אגפיו במיקצועיות רבה. גם אל מול שאלות של מרומות, כאלה הנראות כשאלות של-ממש, אין הוא מועד ומצליח לעוקפן בלי להיסרט. למשל, כאשר נתבקש להגיב על מעמד הנוכחי של מלחמת העולם השנייה, הודמנת חדר פעמים לקבוע את המלך ההתפתחות של השירה בארץ. למותר לציין כי לאיש אין שום "הודמ" נת" לקבוע את המלך ההתפתחות של שום שירה בשום ארץ. אף לא לכל הוצאות הספרים גם יחד. לכן היטיב השאל להשיב כפי ששנה באמרו: "ככלל, אינני רוצה לקבוע. אני רוצה רק להצביע על הדברים החשובים". בהמשך הראיון אמר חיים פסח כי "משורר חשוב סופר שיתגלה", אך מוטב היה לדייק ולומר כי משורר אמיתי סופר שיתגלה, שהרי שום משורר — ויהא נתפס כעיני עצמו ככל שיהא — איננו מוכרז "משורר חשוב" כל עוד לא נתגלה ברבים, או לפחות על-ידי הקהילה הסיפורית. ובהקשר זה יש להוסיף כי יוצר בינוני, מוזויף, גרוע וכו' לא יהיה לחשוב אף פירסומו בתחבולות מבריקות. וכבר נעשתה ההב"חנה בין משורר חשוב, בעיקרם מוגיטינו בחוגי הסיפורת, לבין משורר מפורסם מאוד אך בלתי חשוב.

ברית הבינוניים

למן הופעת דף חדש, לפני כארבעה חודשים, והשתלבותו בלאגינונים-מיטוריים בין יתר הדי פים בארץ, מורגשת ריאקציה וניכרת תנועת כותות בשדה הסיפורת. גל של בריתות, התקשי ריות וקואליציות שונות החל מציף את הרחוב הסיפורי. דף חדש, ששם לו למטרה ללחום בתופעות של שחיתות תרבותית, החל ביוצריה הבכירים של תרבותנו וכלה באחרון עסקניה, שימש בוודאי זרו להאצת התהליכים המתוארים. עמדתו המוצהרת, המהווה איום על לא-מעט שרלטאנים והמסכנת לעיתים אף משרות ופתי קידים, מהווה, כדרך הטבע, גם גורם מלכך, בהפעילה את הרפלקס המפורסם, "שמוך לי ואשמוך לך", כאשר כל חוטא משמש עור-כנגד לרעהו. אין צורך בצילומי אוויר אלקטרוניים כדי להבחין כי נתונים אלה מובילים אל תופעה ידועה היטב, "התופעה העתיקה כעולם" והיא: ברית הבינוניים. ברית זו המכונה בשלשון פשוטה, "טובים השניים מן האחד", אף שהיא זרה לרוח היצירה, לאותה רוח אינדיווידואלית התובעת התבודדות שיא, אינה חדשה, מאז ומעולם שימשה נשק-מגן לעדרים מסויימים החשים בסכנה.

גם קיפליה-הקרקע התמלאו בנחבאים למיניהם כגון: פחדנות עלומי-שם, המניחים מיטעני-צד בצורת מאמרים בשמות כדויים, או רבי-פחדנים (ליתר דיוק: חפרפרות) שאינם מעזים לפעול בגלוי הן כדי לשמור על כיסא, מעמד ותפקיד, והן כדי שחלילה לא תיפול אף שעה ספרותית מראשם. והללו הם המסוכנים ביותר, בעלי עמדות בתחומי סיפורת שונים, ביניהם סגני התיקים, ותיקיי-מישנה ואף ותיקים ומנוסים ממש, המעדיפים שמלאתם תיעשה בידי אחרים, מוטב סגני-ציעיריים, צעירי-מישנה או צעירים של ממש. לא כלי תשלום כמוכך: המיכה חשאית, פירסום, הצבעה במסודות המתאימים, ועוד. בקיצור, ברית הבינוניים, תופעה אשר מרכיביה, השלכותיה והדמויות הפועלות בה יפורטו בהודמנות המת-אימה.

בעיניים יהודיות

במיסגרת הפסטיבט הבינלאומי הראשון לי סירטי סטודנטים, יעדר ביום ד' השבוע ריון בנושא "דמות הערכי בעיניים יהודיות" בואלם לב של אוניברסיטת תל-אביב.

בריון, בהנחיית הר"ר ניסים קלדרון מהחוג הסיפורת באוניברסיטת תל-אביב ישתתפו הפרופסור יוסף גורני מהחוג להיסטוריה, הר"ר מיכל פרידמן מהחוג לקולנוע ולטלוויזיה, הספר סמי מיכאל, בימאיה-הקולנוע ניסים ריון והמשורר נעים עירידי.

הנושא נבחר לאור העובדה שהעיסוק ביחסים בין יהודים וערבים וחשיפת הרילמה המוסרית של מדינת-ישראל בתחום זה תופסים מקום מרכזי בקולנוע הישראלי של השנים האחרונות — מסביירים המארגנים. **שמעון צמרת**

דף חדש